

Ба Шурои диссертатсионии 6D.KOA-19
назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон
(734025, ш. Душанбе, кучаи Буни Ҳисорак)

ТАҚРИЗИ

муқарризи расмӣ ба диссертатсияи Абдуллоева Мадина Камоловна
“Дастгир кардани шахс бо гумони содир намудани ҷиноят”, барои дарёфти
дараҷаи илмӣ номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯи ихтисоси 12.00.09 –
Ҳуқуқи муҳофизати ҷиноятӣ пешниҳод шудааст

Мутобиқати диссертатсия ба ихтисос ва самти илм, ки аз рӯи он
диссертатсия ба ҳимоя пешниҳод шудааст. Диссертатсияи Абдуллоева
Мадина Камоловна “Дастгир кардани шахс бо гумони содир намудани
ҷиноят”, ки ба Шурои диссертатсионии 6D.KOA-019 назди Донишгоҳи
миллии Тоҷикистон барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои
ҳуқуқшиносӣ аз рӯи ихтисоси 12.00.09 – Ҳуқуқи муҳофизати ҷиноятӣ, ки аз
рӯи он ба Шурои диссертатсионӣ тибқи фармоиши Комиссияи олии
аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 7 январи соли
2022, тахти № 15/шд ҳуқуқи қабули диссертатсияҳо барои ҳимоя дода
шудааст, мутобиқ мебошад.

Қобили тазаккур аст, ки таҳқиқоти диссертатсионии мазкур ҷиҳати
иҷрои қисми нақшаи дурнамои корҳои илмӣ кафедраи ҳуқуқи судӣ ва
назорати прокурорӣ факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи давлатии
ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон барои солҳои 2015-2020 дар самти
«Масъалаҳои тақдир додани баамалбарории адолати судӣ ва назорати
прокурорӣ дар партави ислоҳоти судӣ-ҳуқуқӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон
(2007-2021)» ва дурнамои корҳои илмӣ кафедраи ҳуқуқи судӣ ва назорати
прокурорӣ барои солҳои 2021-2025 дар самти «Рушди асосҳои адолати судӣ
ва назорати прокурорӣ дар партави Консепсияи сиёсати ҳуқуқӣ дар
Ҷумҳурии Тоҷикистон (барои солҳои 2018-2028)» омода гардидааст.

Мубрам будани мавзуи диссертатсия. Дар фазои илми ҳукуки мурофиавии ҷиноятӣ яке аз мавзӯҳои мубрам дастгир кардани шахс бо гумони содир намудани ҷиноят мебошад. Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон инсон, ҳуқуқ ва озодиҳои онро арзиши олии доништа, эълон менамояд, ки ҳуқуқу озодиҳои инсон ва шахрвандро давлат эътироф, риоя ва ҳифз менамояд, чунин нишондоди конститутсионӣ талаб мекунад, ки ҳуқуқу озодиҳои инсон ва шахрванд мақсад ва мазмуни фаъолияти мақомоти ҳифзи ҳуқуқ бояд бошад ва ба таври дахлдор таъмин ва ҳифз карда шаванд. Яке аз ифодаи ҳимояи давлатии ҳуқуқҳои конститутсионӣ ба ҳаёт, озодӣ ва дахлнопазирии шахсӣ ин таъмини амнияти шахрванд дар пешбурди мурофиаи ҷиноятӣ мебошад, зеро дар тамоми ҷаҳон афзоиш ёфтани сатҳи ҷинояткорӣ ва зиёд гардидани ҷинояткории муташаккил ба назар мерасад. Дар баробари афзоиши ҷинояткорӣ олами ҷиноят шаклҳои ҳар чӣ навтару мукамалтари муқовимат намудан бо мақомоти ҳифзи ҳуқуқро пайдо менамояд.

Дастгир кардан яке аз намуди чораи маҷбуркунии мурофиавии ҷиноятӣ мебошад, ки бевосита дар қонунгузори мурофиавии ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон дар боби алоҳида дарҷ гардидааст. Дастгир кардани шахс чораи маҷбуркунии мурофиавие мебошад, ки дар рафти он шахс ба мақомоти таъқиби ҷиноятӣ оварда шуда, ба муҳлати кӯтоҳ дар ҷойҳои махсус бо тартиби муқарраркардаи қонунгузори мурофиавии ҷиноятӣ нигоҳ дошта мешавад. Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар моддаи 19 қарор додааст, ки ҳеҷ касро бе асосҳои қонунӣ дастгир, ҳабс кардан мумкин нест. Дастгир кардани шахс танҳо бо мақсади таъмин намудани ҳуқуқ ва озодии дигарон, тартиботи ҷамъиятӣ, ҳимояи сохти конститутсионӣ ва тамомияти арзии ҷумҳурӣ мумкин аст.

Мубрамияти мавзуи мазкурро ҳамчунин муаллиф дуруст арзёбӣ намуда, қайд менамояд, ки барои таъмини тартиби ягонаи мурофиаи судии ҷиноятӣ, яъне ба амал баровардани адолати судӣ, қонунгузор мақомоти амаликунандаи мурофиаи судии ҷиноятиро (тахқиқбаранда, муфаттиш,

прокурор, суд) дар доираи салоҳияти худ ҳуқуқи татбиқ кардани чораҳои маҷбуркунии мурофиавиро нисбати гумонбаршуда, айбдоршаванда ё судшаванда додааст. Татбиқи ғайриқонунии ин салоҳиятҳо дар навбати худ ба маҳдуд кардани ҳуқуқ ва озодиҳо оварда мерасонад. Дар амалия ин салоҳиятҳо бештар дар татбиқ кардани чораҳои маҷбуркунии мурофиавӣ ифода меёбанд. Яке аз онҳо дастгир кардани гумонбаршудагон дар содир кардани ҷиноят мебошад. Он бо вучуди сабабҳои гуногун ва масоили ҳуқуқӣ, бо як қатор мушкилиҳо алоқаманд аст, ки иҷрои чораи номбурда асоснокии дақиқро талаб мекунад.

Мубрамияти мавзӯи мазкур ҳамчунин бо он асоснок карда мешавад, ки дар доктринаи ҳуқуқи мурофиавии ҷиноятӣ дар самти дастгир кардани шахс бо гумони содир намудани ҷиноят фикру ақидаҳои ягона оид ба мазмун ва моҳияти мафҳум ва моҳияти «дастгир кардан», «гумонбарӣ», «гумонбаршуда», «дастгиршуда» дар мурофиаи ҷиноятӣ; маҷбуран овардани шахси гумонбар; ошкор кардани асосҳои дастгир кардан; тартиби табдили дастгиркунии воқеӣ ба дастгиркунии мурофиаи ҷиноятӣ ва монанди ҷой надорад. Ҳалли масъалаҳои мазкур рӯзмарра буда, аҳаммияти муҳимми назариявӣ ва амалӣ доранд. Маҳз ҳалли ин масоил интиҳоби мавзӯи таҳқиқоти илмӣ муаллифро боз ҳам мубрам мегардонад.

Ҳарчанд дар рисолаҳои илмӣ, асарҳои мақолаҳои олимони ватанӣ А.Л. Арипов, М.С. Ғозиев, З.Ҳ. Искандаров, Н.А. Қудратов, И.Т. Маҳмудов, Х.М. Мирзамонзода, И.С. Муҳаммадиев, А.А. Муҳитдинов, И.А. Одинаев, Р.Ҳ. Раҳимзода, А.Э. Раҳматулоев, Р.Р. Раҳмадҷонзода, Л.В. Франк ва дигарон баъзе масъалаҳои дастгир кардани шахс бо гумони содир намудани ҷиноят аз нигоҳи илмӣ ва амалӣ дар доираи маҳдуд мавриди таҳлил қарор дода шуда бошад ҳам, аммо ҳанӯз таҳқиқотҳои бунёдӣ, яъне дар сатҳи диссертатсионӣ вобаста ба масъалаи мазкур ҷой надоранд, ва ин ҳолат тақозо менамояд, ки ҳалли масоили ҷойдошта маҳз тавассути таҳқиқоти маҷмуии мушаххас ҳал карда мешавад.

Дар асоси гуфтаҳои зикргардида таҳлили ҳамачонибаи назариявии масъалаҳои дастгир кардани шахс бо гумони содир намудани ҷиноят, амалияи татбиқи он, коркарди тавсияҳои илман асоснок ҷиҳати мукамалгардони қонунгузори мурофиавии ҷиноятӣ дар замони имрӯза мубрам мебошанд. Муаллиф ба пуррагӣ тавонистааст, ки дар доираи муқаддима, се боб, нух зербоб ва хулоса моҳияти мавзӯи таҳқиқоти диссертациониро баррасӣ кунад.

Дар боби якум, ки **“Мафҳум, моҳият ва аҳаммияти дастгир кардани шахс бо гумони содир кардани ҷиноят”** ном гирифтааст, фарогири масъалаҳои мафҳуми гумонбарӣ ва намудҳои он дар мурофиаи ҷиноятӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон, моҳияти мурофиавӣ доштани дастгир кардани гумонбаршуда бо гумони содир кардани ҷиноят, ҳолати мурофиавии шахсе, ки ҳамчун гумонбаршуда дар содир кардани ҷиноят дастгир шудааст, мебошад. Дар боби мазкур чунин хулосабарориҳои муаллиф аҳаммияти муҳим доранд: 1) муаллифи диссертатсия пешниҳод мекунад, ки дар мурофиаи ҷиноятӣ истилоҳи нав – «гумонбарӣ» истифода бурда шавад, ки он маҷмуъан дар худ таҳмин, ақида, хулосаи асосноки мантикию зехнии муфаттиш, таҳқиқбаранда ва прокурорро оид ба эҳтимолияти иштироқи шахс дар содир кардани ҷиноят, инъикос мекунад; 2) дар асоси таҳлили адабиёти ҳуқуқӣ муаллиф ба хулосае омадааст, ки асосҳои дастгир кардани шахс маълумоте мебошанд, ки бо тартиби мурофиавӣ гирифта шудаанд ва барои гумонбар донишманди шахс дар содир кардани ҷиноят ба пуррагӣ кифоя мекунад. Ин чораҳо шартҳои худро доранд, аввалан ин кӯшиши аз ҷойи ходиса ё мақомоти таъқиби ҷиноятӣ пинҳон шудан, дуюм агар шахс ҷойи зисти доимӣ надорад ё дар маҳалли дигар истиқомат мекунад ва сеюм – шахсияти дастгиршуда муайян карда нашудааст.

Боби дуввуми рисола ба масъалаи **“Асос ва шартҳои дастгир кардани шахс бо гумони содир кардани ҷиноят”** бахшида шуда, дар он масъалаҳои асосҳои дастгир кардани гумонбаршуда: мафҳум, намуд, тавсифи назариявӣ, амалияи татбиқи он, таҳлили ҳуқуқии «асосҳои дигари кофӣ»-и

дастгир кардани шахс бо гумони содир намудани ҷиноят ва мақсад, вачҳнокӣ ва шартҳои дастгир кардани шахс бо гумони содир кардани ҷиноят таҳлил ва баррасӣ гардидаанд. Дар боби мазкур чунин хулосабарорихои муаллиф аҳаммияти муҳим доранд: 1) муаллиф исбот намудааст, ки к. 1 м. 92 КМҚ ҚТ бояд дар таҳрири зерин ифода шавад: «Мақомоти ваколатдор ҳуқуқ доранд ҳангоми ба вучуд омадани гумонбарӣ оид ба дахлдории шахс ба содир кардани ҷиноят ё бевосита боздошт шудани ӯ баъди содир кардани ҷиноят ва дар сурати ҷой доштани яке аз асосҳои зерин қарор дар бораи дастгир кардани гумонбаршударо қабул менамоянд»; 2) муаллиф асоснок менамояд, ки ҳозир шудан бо иқрори гуноҳ барои эълон кардани айб басанда нест, лекин барои гумонбарӣ басанда аст. Бинобар ин, шахси бо иқрори гуноҳ ҳозиршуда дастгир ва мавқеи ҳуқуқии гумонбаршударо мегирад; 3) муаллиф асоснок пешниҳод мекунад, ки ба мазмуни мафҳуми «гумонбаршуда» ҳолатҳои зер бояд инъикос карда шаванд: - ба вучуд омадани гумонбарӣ танҳо нисбати шахсе, ки ҷиноят содир кардааст; - ошкор кардани асосҳо ба мақсади дастгир кардан, мутобиқи талаботи пешбиниамудаи м. 92 КМҚ ҚТ; - қабули қарор дар бораи гумонбаршуда эътироф кардани шахс, дар ҳолате, ки парвандаи ҷиноятӣ оид ба ҳолати содир шудани ҷиноят оғоз шуда бошад; - мазмуни пурсиши гумонбаршуда бояд танҳо шарҳи ҳолатҳои содир кардани ҷиноятро аз ҷониби ин шахс дар бар гирад; ба анҷом расидани гумонбарӣ (айбдоршаванда эътироф кардани шахс ё ин ки озод кардани ӯ аз гумонбарӣ бо қарори алоҳида). Чораҳои пешгирӣ танҳо баъд аз шинос кардани гумонбаршуда бо сабабҳои дастгир кардан ва пурсиши ӯ татбиқ карда мешаванд (м.101 КМҚ ҚТ).

Дар боби сеюм, ки **“Тартиби муурофиявии дастгир кардани гумонбаршуда бо гумони содир кардани ҷиноят”**, ном гирифтааст, диққати асосӣ ба ҳалли масъалаҳои тартиби муурофиявии расмиёти дастгир кардани гумонбаршуда дар содир кардани ҷиноят, таъмини ҳуқуқҳои шахсе, ки бо гумони содир кардани ҷиноят дастгир карда шудааст ва озод кардани

шахсе, ки бо гумони содир кардани ҷиноят дастгир шудааст, дода шудааст. Дар боби мазкур чунин хулосабарориҳои муаллиф аҳаммияти муҳим доранд: 1) муаллиф тартиби татбиқи ин чораи маҷбуркуниро омӯхта тақлиф дорад, ки дар протоколи дастгир кардани гумонбаршуда ҳолатҳои зерин инъикос карда шавад: ҳолатҳои дастгир кардан, маҳал, вақт ва тарзи содир кардани ҷиноят; арзи шифоҳии шахси гумонбаршуда; фаҳмонидани ҳуқуқи уҳдарориҳои ӯ; инчунин фаҳмонида додани талаботи асосии Қонуни ҚТ «Дар бораи тартиб ва шароити дар ҳабс нигоҳ доштани гумонбаршуда, айбдоршаванда ва судшаванда»; - 2) дар натиҷаи таҳлили илмӣ муаллиф ба хулоса омада қайд мекунад, ки дар м.124 КМҚ ҚТ меъёр оид ба тартиби баррасии судии шикояти гумонбаршуда пешбинӣ нашудааст. Бинобар ин, пешниҳод карда мешавад, ки дар м.124 КМҚ муқаррароти зерин илова карда шавад: «Агар шикояти гумонбаршуда аз ҷониби прокурор, қонёб нашуда бошад ва ё дар муҳлати муайянкардаи Кодекси мазкур ҳал нашуда бошад, ӯ ҳуқуқ дорад рад намудани қонёб гардониданро ба суд шикоят кунад»; - 3) муаллиф муқарраротеро асоснок мекунад, ки тибқи он одилона мебуд, ки ҳуқуқ ба барқарор кардани зарари расонидашуда на танҳо барои иштибоҳан гумонбаршуда, айбдоршаванда ва судшаванда эътирофшудагон қарор дода шавад, балки ба ҳамаи иштирокчиёни муурофиави судии ҷиноятӣ ва дигар шахсоне, ки иштирокчиӣ бевоситаи муурофиави ҷиноятӣ набуданд, лекин дар натиҷаи татбиқ шудани чораҳои маҷбуркунии муурофиавӣ ба онҳо зарар расонида шудааст.

Дарачаи наwgонии натиҷаҳои дар диссертатсия бадастомада ва нуқтаҳои илмие, ки барои ҳимоя пешниҳод мешаванд.

Диссертатсияи Абдуллоева Мадина Камоловна аввалин таҳқиқоти маҷмӯӣ бо забони давлатӣ доир ба масъалаҳои назариявӣ, қонунгузорӣ ва амалии дастгир кардани шахс бо гумони содир намудани ҷиноят дар илми ҳуқуқи муурофиавии ҷиноятӣ мебошад. Дар он мафҳуми гумонбарӣ ва намудҳои он дар муурофиави ҷиноятӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон, моҳияти муурофиавӣ доштани дастгир кардани гумонбаршуда бо гумони содир

кардани ҷиноят, ҳолати муурофиавии шахсе, ки ҳамчун гумонбаршуда дар содир кардани ҷиноят дастгир шудааст, асосҳои дастгир кардани гумонбаршуда: мафҳум, намуд, тавсифи назариявӣ, амалияи татбиқи он, таҳлили ҳуқуқии «асосҳои дигари кофӣ»-и дастгир кардани шахс бо гумони содир намудани ҷиноят, мақсад, вазҷҳои ва шартҳои дастгир кардани шахс бо гумони содир кардани ҷиноят, тартиби муурофиавии расмиёти дастгир кардани гумонбаршуда дар содир кардани ҷиноят, таъмини ҳуқуқҳои шахсе, ки бо гумони содир кардани ҷиноят дастгир карда шудааст ва озод кардани шахсе, ки бо гумони содир кардани ҷиноят дастгир шудааст, аз нигоҳи илмӣ таҳлил ва баррасӣ гардидаанд, ки навгонии таҳқиқоти мазкурро дар илми ҳуқуқи муурофиавии ҷиноятӣ бозгӯй менамоянд. Чунин пешниҳодҳои муаллиф хусусияти навгониро доранд:

1. Муаллиф моҳияти гумонбариро бо назардошти меъёрҳои ҷорӣ муайян кардааст. Мутобиқи ҳулосаҳои ӯ гумонбарӣ моҳияти расмӣ, муурофиавии ҷиноятӣ дорад: а) гумонбарӣ – унсурҳои асосии таъқиби ҷиноятӣ – функсияе мебошад, ки аз ҷониби шахсони мансабдори мақомоти ваколатдори давлатӣ амалӣ мешавад; б) гумонбарӣ – ҳулосаи ибтидоӣ ва зехнии шахсони мансабдори мақомоти таъқиби ҷиноятӣ дар бораи он, ки шахс метавонад ба ҷинояти содиршуда дахл дошта бошад; в) гумонбарӣ асос барои оғози парвандаи ҷиноятӣ ва татбиқи ҷораи дастгиркунӣ мебошад.

2. Дастгир кардан – маҳдудкунии муваққатии ҳуқуқҳо ва озодии шахс дар содир кардани ҷинояти дараҷаи миёна, вазнин ва махсусан вазнин буда, қарор дар хусуси он танҳо дар асоси қонунгузори муурофиавии ҷиноятӣ қабул карда мешавад. Мазмуни дастгир кардан бо пайдарҳамии якҷанд амалҳои муурофиавӣ ифода меёбад: боздошт намудан, иҷборан ба мақомот овардан, фаҳмонидани ҳуқуқи уҳдадорӣ, кофтуқови шахсӣ, муоинаи тиббӣ ва нигоҳ доштан дар тафқиқҳои муваққатӣ.

3. Дастгир кардани гумонбаршуда, интиқол додани ӯ ба мақомоти тафтишоти пешакӣ, барасмиятдарории протокол қисми таркибии дастгир кардани муурофиавии ҷиноятӣ мебошад. Аз лаҳзаи барасмият даровардани

қарор дар бораи гумонбаршуда донишҷӯи шахс дар содир кардани ҷиноят ё аз лаҳзаи дастгир кардани воқеӣ, шахс дастгиршуда ба ҳисоб рафта, то қабули қарор дар бораи ба ҷавобгари ҷиноятӣ ба сифати айбдоршаванда кашидан ё то озод кардан дар чунин мавқеъ боқӣ мемонад.

4. Муаллиф пешниҳод мекунад, ки мазмуни мафҳуми гумонбаршуда бояд унсурҳои таркибии зеринро дар бар гирад:

- ба вучуд омадани гумонбарӣ;
- муайян кардани асосҳои дар м. 92 КМЧ ҚТ пешбинишуда;
- қабули қарор дар бораи гумонбаршуда эътироф кардани шахс, агар парвандаи ҷиноятӣ бинобар ошкор шудани ҳодисаи ҷиноят оғоз шуда бошад;
- пурсиши гумонбаршудаи воқеӣ;
- ба итмом расидани гумонбарӣ (ин эътироф кардани шахс ба сифати айбдоршаванда ё ин ки озод кардани шахс аз гумонбарӣ).

Инчунин, натиҷаҳои таҳқиқот, ки дар шакли нуктаҳои илмӣ ба ҳимоя пешниҳодшаванда ва хулосаҳои илмӣ манзур шудаанд, шаҳодат аз навгонӣ ва сатҳи амиқи таҳқиқот медиҳанд, ки ҳамагӣ баҳри рушди илми ҳуқуқи мурофиавии ҷиноятӣ, таҷдиди қонунгузори соҳа ва бартараф намудани мушкилиҳои амалияи тафтишотӣ ва судӣ равона гардидаанд.

Асоснокӣ ва эътимоднокии хулосаҳо ва тавсияҳои дар диссертатсия зикршуда. Таҳлили диссертатсия, ақидаҳо, нуктаҳои илмӣ, хулосаҳо, мафҳумҳои илмӣ, масоили қонунгузорӣ ва амалӣ, ки аз тарафи муаллиф пешкаш шудаанд, муайян намудани мавқеи мустақили ҳеш, асосноккунии нуктаҳои илмӣ ва хулосаҳо бо истифода аз доираи кофӣ маводи илмӣ ва таҷрибаи амалӣ аз он дарак медиҳад, ки таҳқиқоти мазкур мустақилона навишта шудааст. Мундариҷаи рисолаи илмӣ шаҳодати он аст, ки муаллиф тавонистааст миқдори зиёди маводи илмиро дар мавзӯ таҳлил кунад, ки ин ҳадафи асосиашро ташкил медиҳад. Дарҷаи эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқот ба Конститутсияи ҚТ, қонунгузори байналмилалӣ, КМЧ ҚТ, Консепсияи сиёсати ҳуқуқӣ дар ҚТ (2018-2028), ҚЧ ҚТ, қонунҳои ҚТ «Дар бораи ҳимояи давлатии иштирокчиёни мурофиаи судии ҷиноятӣ», «Дар

бораи тартиб ва шароити дар ҳаёти нигоҳ доштани гумонбаршуда, айбдоршаванда ва судшаванда», «Дар бораи фаъолияти оперативӣ-чустучӯӣ», «Дар бораи милитсия», Барномаҳои ислоҳоти судӣ-ҳуқуқӣ дар ҚТ (2007-2021) асос ёфтааст.

Аҳамияти илмӣ, амалӣ, ва иҷтимоии натиҷаҳои диссертатсия бо нишон додани тавсияҳо оид ба истифодаи онҳо. Хулоса ва пешниҳодҳо оид ба диссертатсия бешубҳа арзиши илмӣ дошта, донишҳо ва ғояҳои мавҷударо дар илми ҳуқуқи мурофиавии ҷиноятӣ оид ба дастгир кардани шахс бо гумони содир намудани ҷиноят ба таври назаррас зиёд мегардонад. Натиҷаҳои бадастовардаи муаллиф метавонанд барои такмили китобҳои таълимӣ аз ҷанҳони «Ҳуқуқи мурофиавии ҷиноятӣ», «Расмиёти мурофиавии ҷиноятӣ» ва ғайра истифода шаванд. Инчунин, дастовардаҳои илмии муаллифи диссертатсияро барои такмили қонунгузори мурофиавии ҷиноятӣ ва амалияи судӣ истифода бурдан мумкин аст.

Дар ҚМҚ ҷой додани меъёр дар шакли зайл: 1) моддаи 92 ҚМҚ ҚТ бояд «Асосҳои дастгир карданани шахси гумонбар» номида шавад; 2) дар м. 53 ҚМҚ ҚТ лозим аст, ки илова оид ба иштироки ҳатмии ҳимоятгар ҳангоми ҷалб кардани шахс ба сифати гумонбаршуда ворид карда шавад; 3) пешбинӣ намудани ҳуқуқи гумонбаршуда дар сатҳи қонунгузорӣ оид ба изҳори раддия ба шохид, ки он бояд асоснок карда шавад; 4) дар м. 120 ҚМҚ ҚТ муқаррароти зерин бояд ворид карда шавад: муҳлати баррасии шикояти дастгиршуда - 24 соат мебошад ва дигар тақлифу пешниҳоди муаллиф аз аҳамияти амалӣ ҳолӣ набуда, боиси дастгирӣ мебошад.

Натиҷаҳо ва хулосаҳои илмии дар рафти таҳқиқоти диссертатсионӣ бадастомада нишон медиҳанд, ки онҳо воқеан камбудии дар ин самт дар илми ҳуқуқи мурофиавии ҷиноятӣ мавҷудбударо як нав ислоҳ менамоянд.

Эроҳҳо ба диссертатсия ва авторефати он. Дар баробари ҷанбаҳои мусбат, дар диссертатсия баъзе масъалаҳои баҳснок ба назар мерасанд, ки

онхоро кайд намудан лозим аст ва ба Абдуллоева Мадина Камоловна дар шакли тавсияҳо барои таҳқиқоти ояндаи ӯ пешниҳод менамоем.

1. Вобаста ба яке аз вазифаҳои таҳқиқот – ин муайян намудани ҳолати ҳуқуқии дастгиршуда (сах. 10 диссертатсия), қисман дар мавзуи (предмети) таҳқиқоти диссертатсионӣ чудо истифода гардидани истилоҳи “дастгиршуда” ва “гумонбаршуда” (сах. 11 диссертатсия), ҳамзамон дар КМЧ Ҷумҳурии Тоҷикистон фаълоне истифода шудани истилоҳи “дастгиршуда” (дар мм. 6, 11, 22, 49-51, 91, 92, 94, 95, 99, 100, 119, 176, 461) ва дар матни диссертатсияи таҳқиқшаванда (сах. 9-11, 15, 19, 20, 23, 26, 42-45 ва ғ.) шаҳодати онро дорад, ки истилоҳоти мазкур зарурат доранд барои тафовут намудани онҳо дар матни қонунгузори соҳавӣ, бахусус дар КМЧ Ҷумҳурии Тоҷикистон. Муаллиф зарурати чудо намудан ва ба сифати иштирокчии (субъекти) алоҳидаи муносибатҳои муурофиавии ҷиноятӣ эътироф намудани дастгиршударо ҳамчун чораи зарурӣ ҷиҳати мукамал намудани қонунгузорӣ ва амалияи ҳуқуқтатбиқномаӣ эътироф менамояд ё не ?!

2. Тибқи м. 93 КМЧ Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳар як шахрванд ҳуқуқ дорад шахсеро, ки ҷиноят содир кардааст ё баъди содир кардани ҷиноят кӯшиши пинҳон шуданро дорад, дастгир карда, маҷбуран ба мақомоти ҳокимият супорад. Муқаррароти ин модда яке аз дастовардҳои илм ва амалияи муурофиаи судии ҷиноятӣ ватанӣ мебошад, ки аз демократӣ будани ин соҳаи мустақили ҳуқуқ шаҳодат медиҳад. Қаблан бояд тазаккур дод, ки амалишавии ин ҳуқуқи шахрвандон дар ҷумҳурӣ дар маълумоти омории мақомоти ҳифзи ҳуқуқ ҷой дода намешавад. Ҳамзамон, ба муаллиф чунин савол-тавсия пешниҳод мешавад: оё муаллиф ин ҳуқуқи шахрвандонро ҳамчун яке аз навоарӣ дар институти дастгир кардани шахс бо гумони содир кардани ҷиноят эътироф ё рад менамояд.

3. Дар матни таҳқиқоти диссертатсионӣ (сах. 89 диссертатсия) тавассути як сарҳат муҳтавои як масоили фармоиши якҷояи Прокуратураи генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ВКД Ҷумҳурии Тоҷикистон, Вазорати адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, КДАМ Ҷумҳурии Тоҷикистон, Агентии

назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Агентии нazorати маводи нашъаовари назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи тасдиқ намудан ва мавриди амал қарор додани Дастурамал «Дар бораи дастгиркунӣ»» таҳти № 5-60: № 46: № 98-«а»: № 40: № 463/1 аз 24.10.2012 с. ва № 73 аз 17.11.2012 с. таҳлил гашта, он дар дигар қисматҳои диссертатсия аз ҷониби муаллиф мавриди баррасӣ қарор нагирифтааст. Дар ин радиқ тавсия карда мешавад, ки дар таҳқиқоти оянда ин санади меъёрии ҳуқуқӣ ба таври васеъ истифода карда шавад.

4. Дар заминаҳои эмпирикии таҳқиқот муаллиф нишон додааст, ки маводи амалияи прокуратураи вилояти Суғд, РВКД-и ҚТ дар вилояти Суғд, шӯбаи тафтишотии ШВКД дар шаҳри Хучанд, инчунин 104 парвандаҳои ҷиноятӣ давраи солҳои 2016-2022, аз ҷониби муаллиф мавриди омӯзиш қарор дода шудааст. Вале таҳқиқи рисола нишон медиҳад, ки дар он маводҳои камтар таҳлил карда шудааст. Шарҳи муаллифро вобаста ба сабаби кам истифода гардидани маводи амалӣ, дарҷ нагардидани масоили таҳлилшуда дар замимаи таҳқиқоти диссертатсионӣ ва дар миқёси як вилоят гузаронида шудани таҳқиқот дар рафти ҳимоя зарур мешуморем.

Албатта, камбудихо ва тавсияҳои зикршуда сифати таҳқиқоти диссертатсионии тақризшавандаро паст намекунанд ва баҳои мусбати диссертатсияро тағйир намедиханд.

Наشري натиҷаҳои диссертатсия дар маҷаллаҳои тақризшавандаи илмӣ. Нашри натиҷаҳои диссертатсия дар 11 мақолаи илмӣ инъикос шудаанд. Аз инҳо 5 мақола дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, нашр шудаанд. Мазмун ва муқаррароти асосии диссертатсия дар интишороти илмӣ ва маърузаҳои конференсияҳои илмӣ-назариявӣ оид ба масъалаҳои амалишавии КМЧ ҚТ, дар Конференсияи байналмилалӣ «Масъалаҳои актуалии илмии ҳуқуқшиносии муосир ва роҳҳои ҳалли он: назария ва амалия» (29-30 ноябри соли 2018, ки дар ш. Хучанд), дар Конференсияи илмӣ-амалии

байналмилалии «Хукуки инсон ва ҷаҳонишавӣ», ки аз ҷониби Академияи ВКД Ҷумҳурии Тоҷикистон гузаронида шудааст (7 декабри соли 2018, ш. Душанбе), инъикос гардидаанд. Маводи таҳқиқот аз тарафи муаллиф ба Вазорати адлияи ҚТ, Маҷлиси Олии ҚТ фиристода шуда, тавсияҳои амалии он ҳангоми гузаронидани машғулиятҳои амалӣ аз ҷанҳои «Хукуки муҳофизати ҷиноятӣ», «Барасмиятдарории санадҳои муҳофизати ҷиноятӣ» дар факултети ҳуқуқшиносии ДДХБСТ мавриди истифода қарор дода шудаанд.

Мувофиқати автореферат ба муҳтавои диссертатсия. Автореферат ба муҳтавои диссертатсия мувофиқат дорад. Дар автореферат натиҷаҳои асосии таҳқиқоти диссертатсионӣ, аз он ҷумла мазмуни мухтасар ва қисми бобҳо ва зербаҳои диссертатсия дарҷ ёфтаанд.

Мутобиқати барасмиятдарории диссертатсия ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон. Диссертатсияи Абдуллоева Мадина Камоловна “Дастгир кардани шахс бо гумони содир намудани ҷиноят” ба талаботи банди 31-33-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, мувофиқ мебошад. Диссертатсия ягонагии дохилӣ дошта, усулҳои, ки дар ҷараёни таҳқиқоти илмӣ истифода шудаанд, сифати мусбати диссертатсияро таъмин намуда, минбаъд, дар таҳқиқотҳои илмиидигар дар мавзӯи- дастгир кардани шахс бо гумони содир намудани ҷиноят мавриди қарор гирифта метавонанд.

Қисмати хотимавии тақриз. Таҳлили матни диссертатсия ва автореферат гувоҳӣ он аст, ки таҳқиқоти доғалаби дарёфти дараҷаи илмӣ Абдуллоева Мадина Камоловна “Дастгир кардани шахс бо гумони содир намудани ҷиноят” қомилан ба талаботи муқаррарнамудаи ҚОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба дарёфти дараҷаи илмии номзоди илмҳои ҳуқуқшиносӣ, бахусус, ба талаботи бандҳои 31, 33, 34 ва 35 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, мутобиқат

менамояд. Бояд кайд намуд, ки хулоса ва пешниҳодҳои он метавонанд дар тақмили КМЧ ҚТ истифода бурда шуда, ба таҳкими қонунӣ ва асоснок будани дастгир кардан, пурзӯр кардани кафолати ҳуқуқҳои гумонбаршуда мусоидат намоянд. Натиҷаҳои таҳқиқот, метавонанд ба сифати тавсияҳои методӣ дар фаъолияти мақомоти ҳуқуктатбиқкунӣ, хангоми коркарди маводи таълимӣ ва методӣ барои донишҷӯёни муассисаҳои таҳсилоти олии истифода бурда шаванд.

Дар умум, Абдуллоева Мадина Камоловна, сазовори дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯи ихтисоси 12.00.09 – Ҳуқуқи муҳофизати ҷиноятӣ мебошад. Тақризи мазкур бо дарназардошти талаботи бандҳои 71 ва 72 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳуқумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, омода гардидааст.

Муовини сардори Академияи ВКД
Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба илм,
номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ, дотсент,
подполковники милитсия

Раҳмадҷонзода Р.Р.

Имзои “Раҳмадҷонзода Р.Р.”-ро тасдиқ мекунам:
/Сардори шӯбаи кадрҳои
Академияи ВКД Ҷумҳурии Тоҷикистон
подполковники милитсия

Музаффарзода Б.З.

13.09.2023

Суроға: 734012, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе, кӯчаи
М. Мақдонгулов, 3. E-mail: avkdtj@mail.ru; Тел: (+992 37) 226-60-43